

KS § 121

KS KF/2025:148

Beslut om yttrande gällande remissen "Bättre förutsättningar för klimatanpassning" (SOU 2025:51)

Ärendebeskrivning

I utredningen "Bättre förutsättningar för klimatanpassning" (SOU 2025:51) föreslås flera förändringar lagstiftning för att hantera klimatrelaterade risker, framför allt genom markanvändningsåtgärder som skyddar byggnader och egendom mot naturhändelser. Förslagen omfattar ändringar i miljöbalken, plan- och bygglagen, samt lagen om allmänna vattentjänster och fokus ligger på att hantera översvämningar, erosion och värmeböljor. Åtgärderna ska tydliggöra ansvarsfördelningen mellan stat, kommuner och fastighetsägare.

Möjliga finansieringsmodeller för att långsiktigt fördela kostnaderna mellan de aktörer som drar nytta av en klimatanpassningsåtgärd har analyserats. Förslag på ny lagstiftning ges för att kommuner ska kunna tvinga fastighetsägare att medfinansiera skyddsåtgärder.

Utöver detta föreslås också en process framåt där staten på vissa platser kan komma att ta större ansvar för kustskydd där statliga intressen hotas.

Utredningen har av Regeringskansliet skickats på remiss med möjlighet att inkomma med svar senast 2025-10-17.

Beslutsunderlag

- Protokollsutdrag från kommunstyrelsens arbetsutskott 2025-10-01 § 220
- Tjänsteskrivelse 2025-09-08 från planeringsavdelningen
- SOU 2025:51, förslaget finns här: [Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51](#)

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar:

- att godkänna förslag till yttrande över SOU 2025:51 och överlämna detta till Regeringskansliet.

Bilaga

Beslutet expedieras till:

Klimat- och näringslivsdepartementet, kn.remissvar@regeringskansliet med kopia till

kn.kl@regeringskansliet.se ange KN2025/01049 i ämnesraden

Samhällsbyggnadsförvaltningen

Socialförvaltningen

Bilaga KS § 121/25

SAMHÄLLSBYGGNADSFÖRVALTNINGEN
Planeringsavdelningen

Vår referens: Helena Björn
Telefon: 040-641 10 00
E-post: helena.bjorn@lomma.se
Diarienummer: KS KF/2025:148

Bilaga - Förslag till yttrande över remissen "Bättre förutsättningar för klimatanpassning (SOU 2025:51)

Lomma kommun har med intresse läst utredningen "Bättre förutsättningar för klimatanpassning" (SOU 2025:51). Mycket i utredningen är bra, en del kan komma att kräva vidare utredning och vissa förslag skulle innebära stora svårigheter och kostnader för kommunerna att genomföra. Det finns även delar i förslaget som, om de genomförs, kan komma att på vissa platser skapa större risk för skador än vad som kan antas vara syftet med utredningen.

Generellt saknas aspekten genomgående i utredningen att vissa fysiska åtgärder som kan krävas för en fastighet, inte ska skada annan egendom eller annan fastighet och på detta vis förflytta problemen som kan uppstå vid erosion eller översvämning geografiskt. Om översvämning eller erosion förhindras på en fastighet så översvämmas eller eroderas i stället andra platser. Att inte orsaka denna skada på annan plats är en viktig princip som idag genomsyrar en stor del av vattenlagstiftningen och som gör att en del av lagförslagen inte förenklar genomförande. Detta behöver harmoniseras och att se enbart på problematiken fastighet för fastighet kan i förlängningen skapa stor risk för skador på större geografiska områden. I dessa frågor krävs att förhålla sig till platsernas inneboende geofysiska förutsättningar och se vattnets förflyttningar i ett helhetsperspektiv. Nedan problematiseras och beskrivs en del av detta vid respektive förslag. Vissa av de åtgärder som föreslås kan också komma att ytterligare öka flödestoppar i ett avrinningsområde.

I övrigt hade Lomma kommun också gärna sett en problematisering om att det idag är tillåtet att översvämma nedströms liggande geografiska områden utan att detta kan villkoras i lagstiftning. Bortledning av vatten utan analys eller åtgärd för att minska påfrestning nedströms i ett vattendrag kommer att bli en av stora anledningarna till samhällsskadlig översvämning framgent. Här borde lagstiftaren också agera för att fördela konsekvenserna av kostnad och nytta samt skapa bättre incitament i både plan- och bygglagen och miljöbalken för att förhindra denna typ av skada.

Nedan listas de olika relevanta åtgärdsförslagen eller bedömningarna i nummerordning och utredningens förslag i kursiv stil med kommunens synpunkter nedanför.

1. *Kommunen ska i översiktsplanen redovisa vilka klimatanpassningsåtgärder kommunen avser att initiera*

Lomma kommun ställer sig bakom detta förslag, som i praktiken redan idag sker i kommunens översiktsplan eller i andra underlag. Att på detta sätt tydliggöra lagstiftningen är i linje med en naturlig utveckling av frågorna.

Lomma kommun ser gärna förtydliganden kring vad som avses med ordalydelsen "visa" i befintlig lagtext men förordar att Boverket tar fram en kommunal vägledning som stöd till kommunerna snarare än betänkandets förslag till ändring av lagtexten. Att, som betänkandet föreslår, ändra ordalydelsen "visa" i PBL 3kap 5 § 4 pkt till "ta initiativ" är inte tydligt eller lämpligt. Översiktsplanen är vägledande för kommunernas fysiska planering och exploatering och är varken juridiskt bindande eller att betrakta som en genomförandeplan. Innebörden av förslaget bör redan ingå i dagens formulering av PBL där kommunen ska visa sin syn på klimatrelaterade risker och hur dessa kan minska eller upphöra. Då genomförandet kan vara ålagt flera olika parter, däribland staten, blir lagförslaget otydligt.

2. Kommunen ska (genom lagtvång) ändra eller upphäva detaljplaner som medför för stora risker

Lomma kommun ser förslaget som problematiskt och det skulle innebära stora kostnader för kommunen. Eftersom kommuner har planmonopol har de rätt att själva besluta om vilken risknivå som är acceptabel. Av detta följer också planering under osäkerhet och då den statliga nivån inte bestämmer risknivån vid planläggning så går det inte heller att bestämma vilka planer som medför för stora risker. Att på detta sätt tvinga in kommuner till ställningstaganden som leder till stora konsekvenser för enskilda och ekonomiska åtaganden med korta genomförandetider för kommunen, bedömer Lomma kommun som orealistiska och ställer sig därför inte bakom detta förslag.

3. Föreskrifter om högsta inomhustemperatur för känsliga grupper

Lomma kommun ställer sig bakom detta förslag. En ny tydlighet i denna fråga är behövlig.

4. Öppna dagvattenanordningar ska omfattas av ledningsrättslagen

Lomma kommun ställer sig bakom detta förslag. Det bidrar förhoppningsvis till högre genomförandegrad för öppna lösningar vilket ger bättre helhetslösningar för vattnet.

5. Tillfälligt marktillträde för att skydda eller återställa väg och järnväg

Detta kan vara ett välbehövligt tillägg, men Lomma kommun behöver vara delaktig i processen.

6. Markreservat för klimatanpassningsanläggningar ska kunna införas i en detaljplan

Lomma kommun ställer sig bakom detta förslag. Det ökar möjligheterna för planering under osäkerhet.

7. Möjlighet att villkora bygglov med en anläggning för klimatanpassning utökas

Lomma kommun ser förslaget som problematiskt på flera sätt. En svårighet är kompetens hos handläggare som har mycket kort tid på sig att bedöma bygglovshandlingar. Frågorna kräver andra kompetenser än de som generellt krävs av handläggare idag och övriga anläggningar som räknas upp i den lagtext utredningen hänvisar till är statiska och krävs för funktionen av byggrätten. Det är alltså inte riktigt jämförbara åtgärder. Att kunna göra denna typ av bedömningar för en enskild handläggare på kort tid är i princip omöjligt utan gedigna underlag. Det skapar också stor risk att

andra fastigheter drabbas negativt med möjliga skadeståndsanspråk på kommunerna som tagit dessa beslut om byggrätter. Då byggrätten i en plan är "för alltid" och klimatriskerna enligt alla prognoser ser ut att öka längre fram så behöver lagstiftaren i stället ge planförfattaren möjlighet att antingen, 1. Definiera viket skydd som ska uppföras och begränsa byggrätten i tid eller 2. Säkerställa att den enskilda anläggningen anpassas framgent.

8. Kommunen ska tillhandahålla underlag när en fastighetsägare vill vidta åtgärder

I enlighet med både 3 kap 5 § och 12 kap 3a § så tas detta underlag fram redan idag i översiktsplanprocessen (både nu gällande rätt och med föreslagen förändring) och utgör därmed en allmän handling. En särskild upplysningsplikt är därmed utan verkan.

9. Va-huvudmannen ska lämna uppgifter om dagvattenssystemets kapacitet

Lomma kommun ställer sig bakom detta förslag. Det hade underlättat många processer.

10. Dagvattenssystemets kapacitet ska regleras i lag

Lomma kommun ser att förslaget kan vara bra, men innebär också att inga system kommer att byggas på något annat sätt. Detta kan vara innovationshämmande och också innebära att va-huvudmannen fransäger sig ansvar där denne skulle behöva gå längre på grund av lokala förutsättningar. Det kan komma att skapa än större avstånd mellan sektorerna. Till detta finns en risk att bidra till att avbörda sig vatten för högre kapacitet än vad som kanske krävs i det enskilda fallet, vilket i onödan kan bidra till ökad översvämningsrisk på andra platser (nedströms).

11. Klimatanpassningsåtgärder som särskilt skäl för dispens från strandskyddet

Lomma kommun delar inte bedömningen att det krävs ett tillägg för de särskilda skäl som kräver dispens. Eftersom de åtgärder som kan komma att krävas i strandnära miljöer för att hindra översvämnning alltid innebär vattenverksamhet så samprövas detta och inget känt exempel har kommit Lomma kommun till del där någon fått tillstånd för vattenverksamhet men avslag på strandskyddsdispensen. Med ett nytt undantagsskäl så införs en tydlig risk att enskilda kan komma att göra åtgärder med hänvisning till att de fått strandskyddsdispens men inte inser att åtgärden även kräver tillstånd som vattenverksamhet. Det är inte heller säkert att dispensgivande myndighet noterat detta. Detta kan komma att orsaka skada på andra allmänna och enskilda intressen och även översvämnning på nya platser då en åtgärd som flyttar vattnets väg kräver professionell analys. Det är särskilt viktigt vid södra Sveriges mjuka kuster. Det är också, precis som skrivs i utredningen, av största vikt att de kustvärden som finns bevaras så långt möjligt. Detta kräver noggrant genomtänkta och harmoniserade villkor i tillstånd respektive dispensgivning.

12. Ett utökat statligt ansvar när havet stiger

Lomma kommun ställer sig bakom förslaget och välkomnar ett ökat ansvarstagande för klimatanpassning. Dock finns delar i förslaget som behöver utvecklas.

- Kommunerna måste vara delaktiga i processen och kommunens översiktsplan måste utgöra en av grundstenarna i denna process.

- Lomma kommun ser att skrivningen *"Ett beslut om att etablera skydd mot översvämningar från havet måste därför fattas i medvetande om att det i förlängningen innebär ett åtagande att för all framtid hålla havet ute"* kan innebära stora problem och bör mildras. Principen vid klimatanpassning är att uppföra skydd som är flexibla och påbyggnadsbara, anpassade efter det skyddsbehov som gäller för stunden. Allt annat skapar miljöer med mycket låg kvalitet och låg kostnadseffektivitet vilket är samhällsekonomiskt ohållbart. Det bör alltid uppföras skydd med en begränsad livslängd för att kunna anpassa åtgärden i takt med teknikutveckling och kommande behov. Som exempel kan nämnas en väg av Riksintresse i låglänt områden. Den kan kostnadseffektivt skyddas mot tillfälliga högvattenstånd med en vall, men i ett längre perspektiv då det permanenta havsvattenståndet blivit högre är det kanske mer kostnadseffektivt att flytta vägen på en mer lämplig plats än att bygga på skyddet mer och ständigt pumpa bort vatten innanför.
- Det är inte rimligt att statens kustskyddsåtgärder endast föreslås utgöra fasta konstruktioner som vallar eller murar, då skyddsfunktionen både ska fungera vid en sällan förekommande kortvarig extremhändelse och i normalfallet när skyddsbehov inte föreligger. Strukturella sammanhängande kustskydd och skyfallsåtgärder behöver utformas multifunktionellt och så integrerat i bebyggelse- och naturmiljön som möjligt till gagn för både människor och natur. Det är också viktigt att grundlägga förståelsen att en högre driftkostnad kontra en lägre investeringskostnad ofta är en mer samhällsekonomisk lösning då fler värden kan byggas in på platserna. Naturbaserade lösningar bör alltid komma i fråga där så är möjligt.

13. Ny lagstiftning som gör det möjligt för en kommun att ta ut en del av kostnaderna (medfinansiering) för en klimatanpassningsåtgärd som kommunen genomför av fastighetsägare vars fastigheter skyddas av åtgärden.

Lomma kommun ställer sig bakom detta förslag, vilket ger möjligheter till fler samordningsvinster. Modellen är intressant, men kan behöva problematiseras och utvecklas ytterligare. Att införa statiska modeller av detta slag kommer inte att fungera i längden då kommunerna inte säkert kan upprätthålla en anordning där kostnadsfördelning inte kan ske utifrån underhållsbehovet. Risken föreligger återigen att det blir tvunget att överdimensionera skydd i förtid vilket inte är samhällsekonomiskt gynnsamt. Det innebär också att många skydd inte kommer att komma till stånd på grund av att det blir kostnadsineffektivt för kommunen. Bättre hade varit att utveckla modellen till något mer likt en vägsamfällighet eller va-samfällighet. Det är också otydligt om det tillåts att retroaktivt införa avgift för fastigheter som ligger innanför skydd som redan tillkommit.

14. Analysera om befintlig lagstiftning i dag ger kommunen eller andra berörda aktörer tillgång till mark för klimatanpassningsåtgärder

Lomma kommuner ställer sig frågande till ställningstagandet att kommuner idag har den rådighet som krävs för markåtkomst för åtgärder som behöver komma till stånd. Särskild tvångsrätt finns i miljöbalken, men 28 kap 10 § borde kompletteras med en punkt om klimatanpassning likt den som föreslås för som särskilt skäl för dispens från strandskyddet. Detta för att tydliggöra de möjligheter som finns i landskapet att göra den mest kostnadseffektiva åtgärden på rätt plats. Det sker sällan idag och i slättlandskapet är våtmarker enbart en liten del av åtgärdspaletten som behöver komma till stånd, bland annat för att minska översvämningsrisker nedströms. Som exempel kan nämnas att peka ut tillfälliga översvämningsytor för att kunna styra undan vatten vid tillfälliga, svåra

översvämningsscenarion. Lomma kommuns bedömning är detta skulle kunna ifrågasättas, exempelvis om vattenreglering hävdas.

Det är inte heller tydligt i paragrafen som hänvisas till att skälet skulle kunna vara att en åtgärd sker för att skydda monetära värden. Med ett tillägg om klimatanpassning ges denna möjlighet.

15. Bedöma om det är motiverat att ge kommunerna ett samordningsansvar för klimatanpassningsåtgärder som berör den byggda miljön

Lomma kommun delar bedömningen.

16. Särskilt beakta förutsättningarna för mellankommunal samverkan vid planering och genomförande av klimatanpassningsåtgärder som berör två eller flera kommuner

Lomma kommun delar bedömningen.